

BEVEZETŐ BORI IMRE SZÉKFOGLALÓJA ELÉ

Tisztelt Osztály, kedves Imre,

örömmel vállaltam, hogy én mondjam el azokat az üdvözlő szavakat, amelyek egy-egy székfoglaló előtt illendő, hogy elhangozzanak. Annál is inkább, mert szép, de nem nehéz feladat ez számomra. Imre barátunk munkásságát közülünk aligha ismeri más részletesebben és alaposabban, mint én. Mégpedig azért, mert a hatvanas–hetvenes években tavaszontként meghívott tíz napra–két hétre, hogy a 19. század irodalmáról tartsak előadást és szemináriumot.

Elvezet, fölüdülés volt ez számomra. Itthon dúlt az ún. szocialista realizmus Lukács patronálta harc, amely nem kisebb költőket–írókat igyekezett szélre szorítani, mint Kemény Zsigmond, Madách Imre, Kosztolányi Dezső, Babits Mihály, hogy az *Újhold* kitűnőségeiről ne is szóljak, például Pilinszkyről. S lapjában oly fölvilágosítás is volt olvasható, hogy Gergely Sándor regénye jobban helyére tette a Dózsa-fölkelést, mint Eötvösé, mivel a marxizmusban ehhez a valódi támaszt megalálta.

S itt hadd vessek egy emléket közbe. 1947-ben, harmadéves voltam akkor, az Eötvös Kollégium szétzúzása előtt egy évvel, hazánkban járt Krleža, a horvátok nagy írója, és fölhívta Kereszturyt, küldjön hozzá a szállodába néhány irodalom szakos hallgatót a kollégiumból. Előbb németül folyt a beszélgetés, majd Krleža javaslatára – hiszen tökéletesen beszélt magyarul, lévén ifjúkorában Pécssett a hadapródiskola növendéke –, magyarul folytattuk.

Két társam elment az egyetemre, én maradtam vele. Megkérdeztem tőle, többek között, nem fogja-e az ún. szocialista realizmus a horvát irodalmat is kalodába zárni. Azt felelte, hogy szerinte ez a veszély nem fenyeget. Tito – mondotta –, mint ő maga is tudja, éles eszéhez az osztrák–magyar közös hadseregnek alsóbb fokozatú tiszt iskoláján szerzte meg a történeti, társadalmi, művelődési tudás alapjait. S ennek jegyében tudja, hogy nem az ő feladata esztétikát alkotni.

Erre emlékezve, különösen szívesen mentem Újvidékre. A hallgatókkal jól és gyorsan sikerült hangot találni, érdeklődtek, s nem volt számukra sem kötelező, de még csak érdekes sem az ún. szocialista-realista író- és műértékelésmód. Öröm volt velük együtt dolgozni, látóköriük szélesebb, szabadabb volt az akkori pestinél. Mint ahogy Bori Imre a 20. századi irodalomról szóló tanulmányai, előadásai is szélesebb, tágabb, szabadabb látóterűek voltak az örökös balzacozásnál, petőfizésnél, ady-zásnál, móríczozásnál.

Ez nagyon meglátszott a hallgatók befogadókészségén, képességén, fölkészültségén is. S úgy sikerült a „Vajdaság” élő irodalmát is hallgatóinak átadnia, hogy nem következett be egy értékrendi provincializmus, illetőleg dogmatizmus. Viszont felerősödött az irodalom nemzeti, nyelvi, humánus megtartó funkcionalizmusának tudata, amely segítette a kritikai szigort és a kitekintő összehasonlítást.

Egyszóval mind írásaival, könyveivel, akár a jelen, akár a múlt irodalmáról szóltak is azok, szinten tudta tartani ennek a mintegy félmilliónyi, kisebbségbe szorult magyarságnak azt a jogos érzetét, hogy együtt halad nemcsak az anyaországgal, s az adott államisággal, hanem az európaival is.

Az egyetem mellett lapszerkesztő, konferenciákat szervező tevékenységéről külön kellene szólni. De ez eléggé ismert, s következik is oktatói munkásságából: egyik a másik nélkül nehezen állhatott volna meg.

Egyszóval: valami olyat látunk itt, mint mondjuk a kétnyelvű Belgiumban: a hivatalos francia nyelv mellett virágzik a flamand nyelvű irodalom és tudomány is. Az akadémiai tagság méltán illeti meg azt, aki ennek egyik legfőbb mozgatója, motorja volt, egyetemen, folyóirat-szerkesztésben s a könyvkiadás megszervezésében és előmozdításában egyaránt.

Kérem, fogadják őt úgy magunk közé, mint aki már rég megérdemelte, hogy köztünk legyen.

NÉMETH G. Béla